

Szónyi Szilárd

„A szeretet akkor igaz, ha okos”

Papp Miklós erkölcszociológus a menekültügyről és az ordo caritasról

Papp Miklós görögkatolikus lelkész. A budapesti Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola erkölcszociológia tanszékének vezetőjével a menekültügy morális kérdéseit taglaltuk.

– Napjainkban sokakat a keresztény szeretet parancsa a menekültek mérlegelés nélküli befogadására hívna, racionális énként viszont megfontoltságra int. Milyen szempontok segíthetnek a helyes mérlegelésben?

– Krisztus arra hívja meg az embert, hogy nagyvonalúan szeressen. De sehol sem mondja, hogy a szeretetnek butának kell lennie. Mivel az ember nem Isten, az ereje, figyelme, s nem utolsósorban a pénze véges, így a szeretetének okosnak kell lennie. *Benedek* pápa szerint a békés együttélés két oszlopa az „igazságosság és a szeretet”. A szeretetben van egy rend, amit ordo caritasnak nevezünk. Ez kimondja, hogy azonos élethelyzetben a szeretetben hozzánk közelebb állóknak kell előbb segítenünk: első a család, a baráti kör, a lakóhely, a nemzet, a hittestvér, majd minden ember. Sürgető helyzetben azonban a nagyobb bajban lévők élveznek elsőbbséget. Vagyis ha valaki életveszélyben van, ott azonnal segíteni kell: a vérző menekülteket el kell látni, az éhezőket meg kell etetni.

Erdő Péter bíboros úr is kiemelte: „számunkra egyértelmű parancs a szolidaritás”. Persze a szükséghelyzetben való segítségnek is lehet határa: lehetetlenre senki sem kötelezhető. Ennek megfelelően Magyarországra sem zúdítható az összes menekült gondja. Amikor pedig a cselekvő az erejét meghaladó lépésre már nemet mond, akkor nem szeretetlen, hanem felelősen beosztja szeretetét a legrászorultabbakra.

– Mármost kérdés, hogy a migránsok mind sürgető helyzetben vannak-e.

– Nem elég általában migránsokról beszélni, mert vannak menekültek és bevándorlók. A menekültek vannak sürgetőbb helyzetben, ők az életüket féltik – feljűk a legnagyobb segítséggel kell fordulnunk. S vannak bevándorlók, akik a jólét reményében jönnek, a szeretet sorrendjében így ők hátrébb kerülnek. Ez nem igazságtalanság: éppen akkor vagyunk igazságosak, ha az azonossal azonos módon, a különbözővel különböző módon bánunk – ahogy a filozófia az igazságosságot definiálja.

– Az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszéd mennyiben vonatkoztható a mostani helyzetre?

– Az irgalmas szamaritánus sem bután segít: szakszerűen tölti a fertőtlenítő bort és a gyógyító olajat a sebekre, s nem esztelen összeget hagy a további gondozásra. Ezen a példabeszéden is látszik, hogy a szeretet akkor igaz, ha okos. Persze életveszélyben valóban nem kell nézni a másik vallását, nemzetiségét. A kereszténység küldetése, hogy jel legyen a történelemben: számunkra senki sem idegen. Szeretnénk, ha ez hatással lenne nemcsak a vallástalanokra, hanem az iszlámhívókra is. Ahogy a példabeszédben felháborító lehetett, hogy a zsidó hívők otthagyják hittestvéruket a bajban, ma éppűgy kíváncsian nézzük: a gazdag arab olajállamok hogyan kívánnak segíteni bajba jutott hittestvéreiknek? A katolikus egyház természetesen segíteni fog erejéhez mérten minden bajba jutott embertársunkon, Krisztus nevét sohasem elhallgatva.

– De kinek van igaza? Annak a civil önkéntesnek, aki a törökországi menekülttábor poklából kárhoztatja a magyar kormány bevándorlási szigorát, vagy azoknak, akik a gát nélküli népvándorlás veszélyeire figyelmeztetnek?

– Az ordo caritas szerint a cselekvés kompetenciájában is van sorrend. Mindenkit a maga képessége, lehetősége, hatalma, kompetenciája felhatalmaz egy bizonyos cselekvésre, ott viszont cselekednie kell. A kormánynak kormányként, az egészségügyi dolgozóknak gyógyítóként, a karitatív szervezeteknek segítőként. A Magyar Katolikus Egyház cselekvését a Magyar Katolikus Püspöki Kar szabja meg. A helyzet valóban drámai, s a jó drámákra az jellemző, hogy bizonyos szinten mindenkinek van igaza. A drámai helyzetekből ugyanakkor sokszor azért lesz tragédia, mert sok a félreértés, nincs megfelelő kommunikáció, indulatok, félelmek, elvakító érzelmek vezérlelnek. A média, az egyház és a politika nagy felelőssége, hogy legyen párbeszéd az igazságszintek között.

– Nem könnyíti meg az egyszeri keresztény helyzetét, hogy Ferenc pápa folyamatosan a migránsok befogadására szólít fel.

– Az egyházi megnyilatkozásokban két fontos hangsúlyt látok. Egyrészt kétségtelenül be tudnánk fogadni több embert, több életet megmenethetnénk a tengeri úton menekülők közül, bőven tudnánk adni a javainkból. Aki a hite miatt a lefejezés elől menti magát és családját, azok felé valóban többet kell tennünk. Hallottam olyan lengyel keresztény házaspárról, akik üres lakásukat felajánlották egy, a kereszténységéhez hűséges családnak, mondván: aki a hitéhez így ragaszkodik, az jó tagja lesz a lengyel egyháznak is, az jó munkaeerő és jó állampolgár is lesz, nem bezárva a visszatérés lehetőségét. Másrészt az egyház beszél arról is, amiről sok „jogvédő” szervezet nem: a menekülteknek, bevándorlóknak nemcsak jogaik vannak, hanem kötelességeik is – s a befogadóknak sem csak kötelességeik vannak, hanem jogaik is. A harmonikus együttéléshez a menekülteknek és bevándorlóknak is el kell sajátítaniuk bizonyos értékeket, hozzá kell járulniuk a közjóhoz, meg kell tartaniuk a polgári törvényeket. A befogadók joga viszont a bevándorlás kontrollálása: tarthatatlan, hogy a határon bárkik átsétálhatnak, ezért a befogadóknak joguk van megvédeni magukat a bűnözőktől, a terroristáktól és az ismeretlen betegségeket terjesztőktől. Ártatlan gyerekeink nevében erről ne mondjon le semmilyen liberális jogvédő.

– A lapunknak nyilatkozó jezsuita menekültmisszió vezetője ugyanakkor arra intett: ha a négymillió Libanon egymillió földönfutót fogadott be, az 500 millió Európa ne tudna eltartani néhány százezer szükségét szenvedőt?

– Európa valóban tud többet segíteni: a jómódú rétegek, személyek, országok, földrészek nem élvezhetik felhőtlenül az összes javukat, miközben mások alapjavaikban szükségét szenvednek. A fejlődő országok, földrészek talpra állítása tehát nem csak önvédelem kérdése. A segítség fő indoka nem a menekültáradattól való félelem, hanem a szeretet igénye: nem élvezhetjük nyugodt lelkiismerettel a javainkat, amíg mások borzasztó szükségét szenvednek. Nem esik jól a karácsonyi lakoma, amíg másoknak nincs alapvető gyógyszerük, nem lehet öröm luxusautót vezetni, amíg másnak éhen hal a gyermeke. Ma európainak és kereszténynek lenni azt jelenti: valamilyen fokú önkéntes szegénységet, adakozó szolidaritást, csöndes visszafogottságot kell vállalni a javak élvezetében, s jobban a személyre kell figyelni.

– Amely személynek hagyományai, kultúrája is van, amit visz magával.

– Ebben a kényes helyzetben a visszafordíthatóságnak nagy jelentősége van. A menekülteknek és bevándorlóknak is jobb, ha nem azonnal messzire mennek, hanem olyan szomszédos országba, ahonnan könnyebben visszatelepülhetnek, ha rendeződik a helyzet. Ahhoz sem akarhatunk segédkezni, hogy az ősi keresztény területekről eltűnjenek a keresztények, de nem mindegy a környező országok kulturális közelsége sem. A menekültekre is igaz, hogy nem egyszerűen jólétet kell nyújtani nekik, hanem tekintettel kell lenni a kultúrájukra is. Akár visszatelepülhetnek, akár nem, nekik és a befogadóknak is jobb, ha kulturálisan közel vannak egymáshoz. A kulturális különbözőséget nem szabad alábecsülni, ahogy sok világpolgár teszi.

– A Nyugat eddig is próbálta segíteni a szülőföldön való boldogulást, de a segélyeket egyesek szerint rendre elnyelték a zsarnoki, korrupt rendszerek.

– Ferenc és Benedek pápa bölcsen azt mondja: a kivándorlás joga előtt létezik a jog a helyben maradáshoz, hogy mindenki ott szeressen, éljen, dolgozzon és haljon meg, ahol született és ami az otthona. Így a pápák szerint azokat az erőket kell kontrollálni, amelyek kivándorlásra ösztönöznek: természeti események, diktatúrák, szegénység. Valóban jobb, ha a szülőföldön való boldogulást igyekszünk elősegíteni. Ez jelenthet oktatási programokat, a családi gazdaságok erősítését, a szegény országokból származó áruk tudatos vásárlását. Az, hogy egyesek a segélyezést rosszul szervezték, még nem érv arra, hogy nem lehet jobban csinálni. Ennél azonban nehezebb feladat az értékszemlélet alakítása. A tanulás, a munka a Közel-Keleten, Afrikában, Afganisztánban is érték. Nem lehet ámitani az embereket, hogy csak el kell jutni Meseországba, vagyis az Európai Unióba, ahol nem kell dolgozni. Ha ugyanis valaki munka nélkül akarja a jólétet, az kifordítja az emberségéből, s érzéketlen hedonistává vagy éppen rablóvá, bűnözővé teszi. A jólét bálványozása kifordít az igaz értékrendszerből, megengedhetőnek tart bűnöket és bűncselekményeket, szétszakítja a családi kötelekeket, s kifordít a helyes vallásosságból is. A jólét bálványozása helytelen, akár európai, akár bevándorló teszi.

– Van felelőssége a döntéshozóknak vagy éppen az egyháznak abban, hogy Európa lehetőleg maradjon meg

– már amennyire ma még az – kereszténynek? A korábbi évszázadokban sokan az életüket sem tartották drágának ezért az eszméért...

– A helyzet valóban drámai. Fontos, hogy ezt a gordiuszi csomót ne csak gazdasági, katonai, politikai szempontból mérlegeljük. Képzetlen lelkiismerettel és történelmietlen szemlélettel nem szabad a helyzet megoldásához fogni. Egy több évszázados folyamat elején állunk, s nem csak ezekről a földrészekről fognak Európába megindulni. Most kell jól lefektetni a vágányokat, mert ezt csak egyszer lehet elrontani...